

Datum: 08.08.2020

Medij: Politika

Rubrika: Kultura Umetnost Nauka

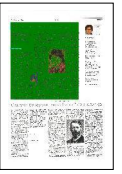
Autori: Aleksandra Đuričić

Teme: mađarska književnost i pisci

Naslov: Dve žene, dve generacije

Napomena:

Površina: 523

Strana: 4

Две жене, две генерације

Биографски податак да је доласком социјализма била оштро критикована и отпуштена с посла због свог књижевног рада, као и да је десет година стварала под забраном објављивања, осветљава многе детаље које запажамо и у овом роману

ПРИКАЗ

Aleksandra Đuričić

Издавачка кућа Штрик из Београда и уредница Љубица Пупезин већ неколико година уназад пружају нам могућност да у српском преводу читамо дела савремених светских књижевница којима није атрибут припадност роду већ актуелност, уметнички домети и оригиналност израза. Посебну едисију чине ауторке које су постале класици, у оквиру које је објављен роман *Даљине* мађарске књижевнице Магде Сабо (1917–2007) у преводу Марка Чудића.

У исцрпном говору романа преводилац нам предочава битне биографске податке ове код нас мање познате књижевнице, иако веома превођене на многе светске језике. Провучен кроз филтер бројних политичких превирања која су се одвијала у Мађарској током њеног дугог живота, од Аустроугарске монархије, у којој је рођена, до европске Мађарске након пада Берлинског зида, опус Магде Сабо трагао је за истином обичног човека, појединца ухваћеног колико у кљуса историје, толико и сопствених дилема и фрустрација.

Главни ликови романа су мајка и ћерка отуђене и напрегнуте да буду блиске у исти мах. Није у питању само природни, генерацијски јаз, већ и велика разлика у образовању и схватању дужности и улоге жене која се преокренула током смене само једне генерације. Мајка, седамдесетпетогодишња Етелка, рођена је у доба када је монархија била на заласку, али још чврста по питању вредности које је усађивала младима, посебно женама. Спутана рођењем, сиромаштвом, немогућношћу да се високо образује, на крају удајом из љубави која је значила и бекство од улоге породичне служавке, Етелка је све своје снаге и наде уложила у подизање кћери која

се родила у њеним познијим годинама. Муж, угледни судија, постао је жртва Хортијевог режима и сплет тешких околности доводи породицу на руб сиромаштва. Једина светлост је ћеркино напредовање у школи где је увек бриљантна и стицање лекарске дипломе која представља круну свих породичних одрицања.

На том месту отварају се пукотине у које капиларно продире проза Магде Сабо, трагајући за узроцима и враћајући сећање актера у прошлост која се увек чини лепша и удобнија од садашњег тренутка.

За Етелкину генерацију брак је био највиши домет, а родитељство смисао постојања. Њен свет почиње да се круни када је ћерка напустила родни град и преселила се у Пешту,

а урушен је до краја смрћу мужа после које она више нема оријентире у садашњости која је преплавује.

Приказујући бројне детаље свакодневног живота провинције као кич слике насмејаних девојчица које красе зидове, а њено налик је као далеке одјеке пустаре која окружује мађарске градове наплавујући их песком и ветром, Магда Сабо реконструише и делове сопственог детињства и младости. Биографски податак да је доласком социјализма била оштро критикована и отпуштена с посла због свог књижевног рада, као и да је десет година стварала под забраном објављивања, осветљава многе детаље које запажамо и у овом роману.

Његова околности су чучале две женске генерације које за животне идеале постављају сасвим различите појмове, породицу наспрам каријере, оданост једном човеку наспрам резервисаног држања према везама и браку, идеално родитељство спрам Изиног јасног одбијања да буде мајка, патријархалне вредности спрам трзаја да се олабаве женине стеге, чак и када се то окреће против ње саме.

Читаоцу је већ од прве стране готово немогуће да се определи за једну страну јер и мајка и ћерка пуне су добрих намера и поступака који сведоче о љубави и привржености. Час бисмо мајци, а час ћерки довикнули да мало попусте, не буду толи-

ко тврдоглаве и строге једна према другој, да би нас наратив одвео у самопосматрање сопствених породичних односа у којима се понашамо идентично. Мајсторство приповедања одводи нас у скривене меандре приче и враћа у срж проблема, потпуно неразумевање два бића која су предодређена за блискост, али околности изобличавају добре намере претварајући их у окове.

Да ли су околности задате или их сами условавамо, остаје увек отворено питање. Као што је терор Хортијевог владавине осиромашао породицу и оца лишио угледа, тако и гвоздени социјализам намеће нова ограничења, презире малограђанску породичну идилу и тера интелектуалце

у престоницу где професионални успех зависи од лојалности него од стручности. Иза се одриче личне среће зарад каријере угледне лекарке која ужива драгоцене повластице у сиромашном социјализму (нови стан с кућним апаратима, отресита кућна помоћница, а година је 1960). Мамац превише забачен да се амбиција не ухвати за њега. На том путу професионалног успона изгубиће девојчицу у себи коју њена мајка узалуд тражи као једину нит која је још држи за живот.

Не опредељујући се ни за једну од својих јунакиња, ауторка отвара питања за које као писац и као жена унапред зна да немају коначни одговор. Пут који одабере-

мо биће увек у нечему мањкав као што ће и најбоље намере имати за другог своју тамну страну коју не видимо. А точак историје меље све чинећи да се појединац сећа као вишак у свету који више не препознаје.

Стил Магде Сабо донекле подсећа на њеног славног сународника Шандора Мараија, који је такође био мајстор психолошког профилисања ликова у својим романима. Али, детаљи њених биографија откривају различите углове посматрања. Док је Мараи доласком социјализма напустио Мађарску заувек одбијајући сваку могућност компромиса, Сабова је истрпела забране и ограничења, потом можда и сарађујући, не можемо са сигурношћу да знамо, али свакако жртвујући много да би могла да саопшти своју истину. Или, сабијени под тим точком који меље, прибегавамо писању као последњем сигурном уточишту оних које систем није пригрлио.

Магда Сабо

Фото Bahget Iskande CC BY SA 4.0

Магда Сабо, „Даљине”, Штрик, 2019.

